

Investitori i graditelji mini hidroelektrana koriste zaokupljenost javnosti i institucija pandemijom i, uništavajući vodotokove, nelegalno grade te objekte mimo svih procedura i bez adekvatne dokumentacije, upozoravaju ekolozi navodeći kao primjer gradnju dva takva energetska objekta na rijeci Bjelavi kod Foče.

Od početka korona krize počela je gradnja nekoliko malih hidroelektrana bez potrebnih dozvola, tvrde aktivisti a svakodnevne žalopojke da je život stao zbog korona virusa obične su demagoške floskule, svojevrsna zamka iza čijih se kulisa događaju brojni protivzakoniti poslovi, tvrde u organizacijama za zaštitu okoliša. Dok su institucije navodno zaokupljene borbom protiv pandemije, na terenu se, kažu, odvija ekocid neviđenih razmjera.

Iako su članovi eko-udruženja protestnim skupom nedavno blokirali nastavak radova na Bjelavi kod Foče i pozvali Upravu za inspekcijske poslove Republike Srpske da spriječi te radove, s terena stižu pouzdane informacije da se radovi nastavljaju, potvrđuje aktivista Udruženja “Eko akcija” Anes Podić.

“Otkako je počela ova kriza sa korona virusom, nekoliko investitora i biznismena iskoristilo je priliku i krenulo da gradi male hidroelektrane bez potrebnih dozvola. Imamo slučaj dvije hidrocentrale na rijeci Bjelavi kod Foče i jedne u Opštini Kalinovik, na Vrhovinskoj rijeci, gdje su investitori dobili samo koncesione ugovore. Investitori na Bjelavi posjeduju i dozvolu za nekakva geološka istraživanja. Ovo je prvi put da vidimo tako nešto. Nemaju ekološku, lokacijsku, građevinsku dozvolu, nemaju dozvolu za sječu stotina kubnih metara šume, što se trenutno dešava u Foči. Inspekcije okreću glavu tako da se zaista može reći kako se ovo dešava itekako uz saglasnost vlasti”, tvrdi Podić.

Ko je dao dozvole za gradnju

Ko je izdao dozvole i na osnovu čega su nastavljani radovi, pitanje je čiji odgovor svako znatiželjan mora tražiti u čitavom nizu institucija, od lokalne vlasti do ministarstava u Vladi Republike Srpske.

U Ministarstvu prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije tvrde da privatnoj kompaniji “Srbinje putevi” nisu izdali nikakvu ekološku dozvolu za gradnju elektrana. Građevinsku dozvolu može izdati jedinica lokalne samouprave, ali isključivo na osnovu ekološke dozvole, koja je u isključivoj nadležnosti tog ministarstva.

Iako ni Opština Foča nije izdala građevinsku dozvolu, inspektori [bh. entiteta] Republike Srpske utvrdili su da radovi nisu nelegalni – investitori ih izvode na osnovu rješenja za izvođenje geoloških istraživanja za potrebe izgradnje mini hidroelektrana, koje je izdao lično entitetski ministar energetike i rudarstva Petar Đokić. Njegov zamjenik Esad Salčin tvrdi da je sve urađeno u skladu sa zakonom.

“U ovoj fazi istraživanja samo se prikupljaju podaci neophodni za izradu projektne dokumentacije. Nakon završetka detaljnih geoloških istraživanja, u slučaju da ona pokažu da se na lokalitetu može graditi objekat, pristupiće se pribavljanju i drugih dozvola, poput građevinske i ekološke”, navedeno je u njegovom pisanom obrazloženju.

Zaobilaženje zakona

U udruženjima za zaštitu okoliša ovakvu praksu smatraju zaobilaženjem zakona, koja se odvija po jednostavnom principu – vlast izda navodno dozvolu za istraživanje i studiju izvodljivosti, a graditelji i investitori pod tim plaštom bez ikakvih sankcija grade pristupne puteve, prekopavaju korita i krče stotine stabala šume. I pritom ih niko ne ometa jer, kako kaže Podić, imaju krugove iz vlasti za leđima.

“Ako u Republici Srpskoj ilegalno posijete više od 100 kubnih metara drveta, rizikujete kaznu zatvora od čak 10 godina. Međutim, ovi što to rade uopšte ne strahuju da će im neko pokucati na vrata. Šta je tu problem? Te mini centrale se prave u područjima izuzetne prirodne ljepote, u nepristupačnim oblastima. I onda se tu naprave pristupni putevi, nepovratno stradaju cijeli kanjoni, poruše se stotine stabala, a nakon toga se u korita rijeka polažu cijevi velikog prečnika, kojima se stvara nemjerljiva šteta.

Jednog dana kad prorade, kako investitori nastoje izvući iz toga maksimalnu dobit, ti vodotokovi često ostaju suhi. To znači da ste, zbog nešto malo struje i dobiti pojedinaca, uništili resurse neizmjerne vrijednosti. Evo, za ovih 106 malih elektrana, koje su dosad izgrađene, uništeno je najmanje 300 kilometara kanjona i riječnih tokova”, napominje Podić. Izgradnja malih hidrocentrala privlačna je investitorima zbog nekoliko razloga: imaju relativno povoljne uslove za dobivanje potrebnih dozvola i mogućnost jeftine gradnje, u poziciji su, bar tako tvrde aktivisti ekoloških organizacija, da mnoge stvari rade mimo zakona, garantovan im je otkup proizvedene energije, a tu su i značajni podsticaji koje dobijaju od države. Ta pojedinost posebno je apsurdna, kažu ekološki stručnjaci, jer vlasnici tih objekata ubiru ekstra profit, zajednica nema osjetniju korist, a podsticaje iz svog džepa, odnosno iz budžeta, plaćaju građani, kojima se uništava okoliš bez njihove saglasnosti. Tako je u Bosni i Hercegovini, pored izgrađenih 106 mini hidrocentrala, još najmanje 300 u fazi pripreme i izgradnje.

Pojedinačni interesi na štetu šire zajednice

Slušajući ova oštra sukobljavanja i prateći brojne proteste lokalnog stanovništva protiv izgradnje takvih energetske objekata, od Kruščice kod Viteza, preko Hrčavke u dolini Neretve, pa sve do Bjelave, čini se legitimnim pitanje u redovima eksperata u oblasti

vodoprivrede: jesu li sitni, pojedinačni interesi i u ovom slučaju svjesno razorili interese države i šire zajednice?

Izgradnja malih hidrocentrala je odmah poslije rata predstavljana kao velika razvojna šansa za Bosnu i Hercegovinu. Govorilo se o značajnim investicijama iz inostranstva, otvaranju novih radnih mjesta i dobiti od prodaje proizvedene energije. Međutim, u ekološkim udruženjima kažu kako gotovo ništa od toga nije ostvareno. Država, kako tvrde, nema značajniju dobit, količina energije koju proizvode je gotovo zanemariva, većina tih centrala ima zaposlenog po jednog ili čak nijednog radnika jer se njihovim radom upravlja daljinski, a stvarnu korist imaju, kako kažu, samo pojedinci i izvjesni korumpirani krugovi u vlasti. Je li ta prilika nepovratno izgubljena i hoće li biti ugušena u koruptivnim procesima, pitaju se i stručnjaci.

Čini se, međutim, da u institucijama postoje ljudi koji bi htjeli da promijene i ambijent i pravila. Vlada Federacije BiH nedavno je formirala komisiju, koja treba da razradi primjenu uputstava za održivi razvoj hidroenergije po ugledu na austrijski Tirol. Grupa stručnjaka u saradnji sa Njemačkom razvojnom bankom KfW kreirala je uputstvo, koje bi federalna Vlada trebalo da usvoji, pojašnjava ekspert Instituta za hidrotehniku iz Sarajeva, Tarik Kupusović.

Pozitivni primjeri

“Ubuduće bi elektrane trebalo da budu građene po uzoru na elektrane koje se grade u Austriji. Ta zemlja ima 6.500 malih elektrana, koje su kreirane kao ekološki potpuno prihvatljive. Svojim vlasnicima, a to su obično lokalne zajednice, hotelski kompleksi, etno sela, uz druge stvari donose i profit. Nijedna od tih malih elektrana nije samo elektrana. Ona je nešto što može biti i ribnjak, i turizam, i regulacija smanjenja rizika od poplava, i niz drugih stvari koje su potrebne tim lokalnim zajednicama. To su izuzetno korisni objekti, ako se njihova gradnja ispravno provede u praksi. Ipak se dešavaju pozitivne stvari u toj oblasti”, smatra Kupusović.

Oblast malih energetske objekata na bosanskohercegovačkim prostorima u ovom trenutku je razapeta između stvarnog stanja, u kojem vladaju, bar tako tvrde u nevladinim, pa i pojedinim stručnim krugovima, uski interesi, korupcija i zaobilaženje zakona, i težnji da se ta oblast uredi po uzoru na evropske, u prvom redu alpske zemlje sa bogatim planinskim rijekama. Kao i u drugim oblastima, rješenje je i ovdje vrlo jednostavno – kreirati pravila, uokviriti ih u kvalitetna zakonska rješenja i pustiti ljude da se sami uklope u taj sistem. Međutim, za tu svojevrsnu tranziciju nije dovoljno stvoriti samo zakonski okvir. Neophodno je mijenjati i mentalitet, navike i neodgovoran odnos mnogih koji su uključeni u te procese – od investitora do ljudi u lokalnim vlastima. Aktivisti upozoravaju da je to moguće postići

Gradnja malih hidroelektrana u toku korona krize u BiH - aktivisti upozoravaju na ekocid

jedino ako se stvore pravila u kojima neće biti pojedinaca koji su iznad zakona.
Izvor: balkans.aljazeera.net